

CAPUT IX.

AN ET QUOMODO FIDELIBUS SEMEL JUSTIFICATIS, QUI TANDEM NON SALVANTUR, DETUR AUXILIUM SUFFICIENS AD SALUTEM ÆTERNAM.

Ut veritas quam in capite præcedenti tradidimus magis comprehendatur, et difficultates circa illam occurrentes proponantur et explicentur, operæ pretium erit ab illa generalitate hominum ad varios illorum ordines descendere, et quomodo singulis sufficientia auxilia conferantur exponere. Non tractamus autem de hominibus electis, seu prædestinatis, quia illis non solum sufficiens, sed etiam efficax auxilium datur, ut cum effectu salventur; et quamvis interdum auxilia tantum sufficientia illis conferantur, ut supra dixi, tunc non adjuvantur proprie ut prædestinati, sed secundum providentiæ rationem, ideoque, quoad illam partem, eadem est ratio de illis quæ de aliis, qui non salvantur, ac proinde quæ de his dixerimus poterunt ad eos accommodari. Reliquos autem homines, qui non salvantur, in tres ordines distinguimus; quidam enim sunt iusti ad tempus, et interdum multo vitæ tempore, et tandem damnantur; alii sunt peccatores fidem habentes, qui vel raro, vel nunquam in ætate adulta justificantur; alii denique sunt infideles, qui nunquam veram fidem consequuntur, inter quos etiam esse possunt varii gradus, ut postea videbimus.

1. *De quibus justificatis sit hic sermo?* — In hoc vero capite, solum de iustis temporalibus (ut sic dicam) breviter dicendum est; isti autem si considerentur ut iusti sunt, non solum sufficiens, sed etiam efficax gratiæ auxilium recipiunt, ut constat, et ideo de illis sub hac consideratione non tractamus: ut autem in gratia non perseverant, clarum est auxilium efficax non recipere, et ideo merito quaeritur an et quomodo auxilium sufficiens ad salutem recipiunt: nam æterna salus sine perseverantia obtineri non potest; his autem non datur perseverantia; ergo non datur aliquid ad salutem æternam consequendam necessarium; ergo non datur auxilium sufficiens. Dices: quamvis perseverantia illis non detur, offertur, quantum est ex parte Dei, et ita ad illam accipiunt auxilium sufficiens. Sed contra, quia perseverantiæ donum ita est singulare prædestinato, ut neque Deus aliis illud dare voluerit, neque aliquis possit illud a Deo mereri vel impetrare, et quo illud consequatur ali-

quid facere; ergo nec ex parte Dei datur, nec in potestate hominis est constitutum, ac proinde non datur istis ad perseverandum auxilium sufficiens: quas objectiones fecerunt olim contra Augustinum Semipelagiani, contententes ex illius doctrina sequi, magnam partem iustorum et Sanctorum ideo non salvari, quia nec perseverantiam habent, nec habere possunt, quoniam illis a Deo denegata est, quia non sunt per gratiam a massa perditionis discreti, ut sapius refert Prosper in objectionibus Gallorum, 3, 7 et 12, et in objectionibus Vincent., 7, 8, 9 et 12.

2. *Omnes justificati, licet non sint prædestinati, habent gratiam sufficientem ad salutem.* — *Probatum assertio ex sacra Scriptura.* — Nihilominus dicendum est omnes iustos, etiamsi prædestinati non sint, habere auxilium sufficiens ad salutem æternam consequendam, perseverando utique in iustitia usque ad mortem, si velint, sicut velle possunt. Probatum primo ex Scriptura, Proverb. 3: *In omnibus viis tuis cogita illum, et ipse diriget gressus tuos*, quæ directio maxime ad perseverandum necessaria est, et de se sufficiens: hæc autem promittitur cogitanti Deum assidue, et in suis actionibus auxilium ejus postulanti: est ergo hoc in hominis iusti potestate; non enim Spiritus Sanctus consulit aut præcipit nisi quod possibile est: unde inferius subdit Sapiens: *Ne paveas repentino terrore, et irruentes tibi potentias impiorum; Dominus enim erit in latere tuo, et custodiet pedem tuum ne capiaris.* Quæ promissio non solum prædestinatis fit, sed omnibus, et præsertim iustis, et hoc egregie confirmant verba Saræ, Tobie 3: *Hoc habet pro certo omnis qui te colit, quod vita ejus, si in probatione fuerit, coronabitur; si autem in tribulatione fuerit, liberabitur.* Quod non solum de liberatione a tribulatione et poena temporali, sed maxime de liberatione a culpa, aut victoria tentationum, intelligitur; non enim coronabitur qui temporalia mala superat, sed qui tentationes peccatorum vincit; ergo est in potestate iustorum colentium Deum, hæc victoria: hæc autem est perseverantia; ergo ipsa etiam est in ipsorum potestate et libertate, quam sine auxilio sufficiente habere non possunt.

3. Hanc denique potestatem et auxilium sufficiens quamplures Spiritus Sancti voces ostendunt, quibus iusti non solum ad perseverandum, sed etiam ad crescendum in gratia usque ad mortem excitantur: Ecclesiastici 8: *Ne rearis usque ad mortem justificari*; Apocalyp-

3: *Qui iustus est justificetur adhuc*; et ad Rom. 6: *Exhibete membra vestra servire iustitiæ in sanctificatione*, etc.; 1 Corinth. 10: *Qui se existimat stare, videat ne cadat*; et ut ostendat hoc esse in ejus potestate, subjungit: *Fidelis Deus, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet cum tentatione proventum, ut possitis sustinere.* Dat ergo Deus justificatis sufficiens auxilium ut non cadant; ergo ut perseverent; nam, qui non cadit, perseverat; et ad Ephes. 6: *Induite vos armaturam fidei, ut possitis stare adversus insidias diaboli*; fidei, inquam, vivæ, nam mortua non sufficit ad resistendum diabolo perseveranter, sicut inferius subdit: *Propterea accipite armaturam Dei, ut possitis resistere in die malo, et in omnibus perfecti stare.* Datur ergo iustis auxilium sufficiens ad hoc perficiendum; qui autem hoc præstiterit, sine dubio salvabitur; et similia Scripturæ testimonia passim occurrunt.

4. *Ex Concilio Arausicano, Trident., etc.* — Secundo, traditur aperte hæc veritas a Concilio: Milev., cap. 3, definiente gratiam Dei, in qua justificamur, non ad solam remissionem peccatorum valere, quæ jam commissa sunt, sed etiam ad adiutorium, ut non committantur. Dat ergo gratia adiutorium sufficiens ad non peccandum in posterum, et hoc est sufficiens ad æternam salutem consequendam; et Arausic., cap. 25, his verbis: *Hoc secundum fidem Catholicam credimus, quod, accepta per Baptismum gratia, omnes baptizati, Christo auxiliante et cooperante, omnia quæ ad salutem pertinent, possunt et debent, si fideliter laborare velint, adimplere*, quibus verbis aperte describitur auxilium sufficiens; et quod de baptizatis dicit, habet eandem rationem in omnibus iustis, quocumque tempore aut modo justificati fuerint; quod etiam testatur Concilium Trid., sess. 6, cap. 11, ubi prius damnat dicentes, *hominem justificato impossibile esse servare præcepta quibus obligatur*; deinde declarat hanc potestatem: *Quia Deus jubendo monet facere quod possis, et petere quod non possis, et adjuvat ut possis*; et paulo inferius: *Qui sunt filii Dei, Christum diligunt; qui autem diligunt eum, ut ipsemet testatur, servant sermonem ejus, quod utique cum divino auxilio præstare possunt.* Qui autem possunt servare mandata, possunt etiam in gratia perseverare, imo etiam proficere, ut paulo post idem Concilium adjungit; et eandem rationem supra traditam reddit: *Quia Deus neminem deserit, nisi prius deseratur ab ipso*; idemque repetit agens de

perseverantia, cap. 17, quem locum etiam supra explicavi: eandemque doctrinam sub anathemate definit canon. 18 et 22.

5. *Ex patribus, sancto Augustino, Prospero, Leone, etc.* — Tertio, potest hæc veritas testimonio Patrum confirmari. Augustinus enim, lib. de Nat. et grat., cap. 26, docet, cum Deus justificat impium, sanare ægrotum, et dare vires ut possit perfecte operari, nec deserere illum nisi ab ipso deseratur; et reddit rationem, quia, licet homo sanetur, si non juvetur, non poterit servare mandata, seu pietatis opera exercere, in quo tacite supponit necessarium esse ut possit, et consequenter ut habeat auxilium sufficiens quo possit; quia nimirum, juxta aliam regulam ejusdem Augustini, lib. de Corrupt. et grat., cap. 11 et 12, si justo non daretur auxilium quo possit tentationem vincere et perseverare, non ei imputaretur, etiamsi cadat vel non perseveret, sed Deo potius esset tribuendum, quod est absurdissimum, ut idem Augustinus docet lib. 2 de Peccat. merit., cap. 17, et juxta hæc verba Augustini refellit objectionem, vel potius calumniam Semipelagianorum; Prosper ad tertiam, septimam et duodecimam objectionem Gallorum, et septimam, octavam, nonam et duodecimam Vincentii, eandem veritatem confirmat, quod iustis non denegantur auxilia sufficientia ad perseverandum; Fulgent., lib. 1 ad Monim., cap. 28, valde commendat dictum illud Augustini: *Ut homines non adjuventur, in ipsis causa est, non in Deo*; et quod nullius hominis lapsus causa sit in Deum referenda. Unde cum Augustino sentit per Deum non stare quominus iustus perseveret, ac proinde iustis semper dari auxilium sufficiens ad salutem. Hinc etiam dixit Leo Papa, sermone 16 de passione: *Jugiter admonemur ut dona gratiæ Dei negligenter non habeamus; juste nobis instat præcepto, qui præcurrit auxilio, et benigne incitat ad obedientiam, qui ducit ad gloriam*, quæ verba maxime in justificatis locum habent, et sufficientem gratiam, qua possint ad gloriam per obedientiam præceptorum pervenire, evidenter ostendunt. Idemque confirmant verba Chrysostomi, homil. 16 ad Hebr.: *Habemus cooperatorem et adiutorem Deum, tantum velimus, etc. Si vero dormierimus, et stertentes speremus intrare in cælum, quando poterimus hæreditatem cælestem apprehendere.* Est igitur hoc in iustorum potestate, eisque Deus non deest.

6. *Probatum assertio rationibus.* — *Nec excitantia, nec adjvantia auxilia desunt jus-*

tis ex parte Dei. — Ratione tandem declaratur hæc veritas. Nam imprimis gratia sanctificans, cum suis donis et virtutibus infusis, de se potens est ad bene operandum, et ad vincenda peccata: hanc autem gratiam habent omnes justis; ergo ex hac parte sufficientiam habent. Aliunde vero huic gratiæ debentur auxilia actualia necessaria ad opera salutis, et maxime ad illa quæ ad salutem sunt necessaria. Duplicia enim sunt hæc auxilia, excitantia et adjuvantia, ad quæ reducuntur omnia, ut supra visum est: neutra autem desunt justis ex parte Dei; quod imprimis probatur de auxiliis adjuvantibus, quia justis non indigent novis auxiliis, seu gratiis adjuvantibus in actu primo, quia per habitum ipsum sufficientissime juvantur; indigent autem auxilio Dei adjuvantis in actu secundo: hoc autem adjutorium in re ipsa non exhibetur, nisi quando quis operatur, et ideo non est necessarium ad auxilium sufficiens, sed in efficaci includitur aliquo modo; requiritur autem ut præparatum et oblatum a Deo, et hoc modo non potest deesse justis, quia Deus de se non denegat cooperationem necessariam suis causis secundis, unicuique juxta modum et capacitatem suam; ergo maxime illam præbet gratiam et habitibus infusis, et homini justo ratione illorum, ut in sequenti libro latius ostendemus; ex hac ergo parte non deest justis auxilium sufficiens.

7. De auxiliis autem excitantibus, aliqui putant non esse necessaria habentibus jam sanctificantem gratiam et virtutes infusas, juxta quorum sententiam sine his auxiliis habent justis sufficiens auxilium. Alii volunt sufficere alia auxilia excitantia, quæ in mentibus fidelium insurgere possunt ex objectis externis, quæ Deus per gratiam suam providet, ad fidelium mentes excitandas, ut sunt verbum Dei prædicatum vel scriptum, exempla sanctorum, divina beneficia quotidiana, supplicia, itemque Sacramenta, vel ceremoniæ Ecclesiæ, et similia, quibus Deus cooperatur, et internam gratiam adjungit ad excitanda corda, præsertim justorum. Nam hic modus videtur de se sufficiens, si homines justis velint strenue ac diligenter his mediis uti: sed licet hoc sit verum, addendum est, in omni occasione et opportunitate gravis tentationis et periculi, aut licet externa media fortasse desint, ut potest accidere, Deum tamen nunquam deesse justo, quin interius ejus mentem sufficienter excitet, quantum necesse est ad præsentem occasionem mali, seu lapsus superandam. Hanc enim Dei promissionem habemus ex verbis Pauli:

Fidelis Deus, qui non patietur vos tentari ultra id quod potestis; vel ergo moderabit tentationem, vel excitabit justum, quantum sufficiat, ut nemo possit dicere: Per Deum abest, ut Ecclesiastici 15, quia, ut dicitur Proverb. 3: Dominus erit in latere tuo ne capiaris. Denique hoc est valde consentaneum divinæ providentiæ, quam præsertim amicis suis promisit. Adde hoc genus auxilii sufficientis ad servanda singula præcepta, non tantum justis tribui, sed etiam peccatoribus, ut infra videbimus, alias non peccarent transgrediendo præceptum.

8. *Homo naturaliter oblitus, vel usu rationi impeditus, cum occurrit obligatio præcepti, nec peccat, nec Deus tenetur illum excitare ad advertentiam.* — Ut autem hoc generaliter intelligatur, advertendum est in hujusmodi opportunitate, in qua occurrit obligatio præcepti, necessarium imprimis esse ut homo sciat et advertat, vel naturaliter advertere possit, se habere tale præceptum, et hic et nunc ipsum obligare. Nam si homo omnino hoc non consideret, sed naturaliter oblitus sit, quamvis omittat, non peccabit, ut constat, et ideo necessarium non est ut tunc excitetur, nec pertinet ad providentiam gratiæ sufficientis ut Deus semper moneat ad hujusmodi considerationem, vel advertentiam pro illo tempore, ut experimento constat: et ratio est, quia tunc cessat periculum culpæ, propter quam vitandam est necessarium illud auxilium; similiter necessarium non est ut in tali occasione, in qua, de vitando actu prohibito agitur, homo sit compos sui, et ratione utens, nam si adeo perturbetur usus rationis, ut libertatis etiam usus impediatur, jam pro tunc non est homo in statu peccandi, vel bene moraliter operandi, ut constat; et ideo non est etiam necessarium ut nova gratia sufficiens pro tunc conferatur, quia cessat necessitas, ut declaratum est. At vero quando ratio est apta ad deliberandum, cum necessaria advertentia ad præsentem occasionem et obligationem servandi præceptum, tunc dicimus nunquam deesse actuale auxilium necessarium, quia sine illo excusaretur homo a peccato, etiamsi caderet, vel non servaret præceptum: homo autem, præsertim justus, sic ratione utens, nunquam excusatur ex eo capite quod desit illi Deus, ut probant testimonia adducta. Verum est tamen hoc auxilium ad servandum præceptum, vel non cendum tentationi, non semper dari immediate sufficiens ad totum effectum, sed mediante

oratione, ad quam proxime excitatur homo, quia vult Deus hominem, hoc modo, et Deum honorare, et amplius cooperari; et ideo dixerunt Augustinus et Concilium Tridentinum: *Jubendo monet facere quod possis, et petere quod non possis, et hoc tandem modo sufficiens auxilium ad perseverandum confert.*

9. *Datur actu gratia sufficiens in occasionibus præsentibus, pro futuris offertur a Deo.* — Et ita etiam expeditur difficultas, quæ hic oriri potest in homine lapsa ex parte concupiscentiæ, et corporis mortalis impedimentis, quæ difficillimam reddunt boni operandi perseverantiam. Nam etiam ex hac parte non deest justis auxilium sufficiens, quia hæc perseverantia, non tota simul occurrit, sed successive, et per singulos actus, et occasiones servandi præcepta, seu non peccandi; ergo ut ex parte Dei detur, vel offeratur justo hoc auxilium sufficiens, satis est quod per singulas etiam occasiones non desit tale auxilium: ostensum est autem quomodo detur in singulis; ergo simpliciter datur vel offertur pro omnibus et pro tota perseverantia et salute. Dico autem *datur, vel offertur*, quia in occasionibus jam existentibus et præsentibus, actu etiam et in præsentem datur: pro futuris autem offertur, quantum est ex parte Dei. Quod in usu seu praxi, ut ita dicam, sic potest explicari. Nam postquam homo justificatus est, non perdit justitiam, nisi peccando mortaliter contra aliquod præceptum; unde quando non occurrit præceptum affirmativum pro tunc obligans, nec moralis occasio peccandi contra præceptum negativum, facile potest justus necessaria ad perseverandum tunc facere per gratiam quam habet; cum primum autem occurrit occasio servandi præceptum, vel peccandi mortaliter, tunc pro illo definito tempore, non deest illi auxilium internum sufficiens ad bene operandum, ut declaratum est, et ita tunc illi actu datur auxilium præveniens, seu excitans sufficiens. Aut ergo homo non utitur bene illo auxilio sufficiente vel abutitur illo, vel cooperatur illi. In priori casu, amittit gratiam, et desinit esse justus, eique imputatur casus et perseverantiæ amissio, et non Deo, quia jam habuit auxilium sufficiens a Deo. Postquam vero jam est injustus, privatur quidem propriis justorum auxiliis, quæ sine dubio majora sunt; quomodo autem postea recipiat auxilium sufficiens, ad questionem capitis sequentis pertinet. Si autem talis justus in illa prima occasione bene usus fuerit illo auxilio divino, of-

fertur illi auxilium sufficiens, et forte uberiorius pro altera occasione proxime succedente, et illa oblata datur ei auxilium sufficiens accommodatum illi, et ita consequenter de reliquis usque ad finem vitæ: unde fit ut, quando per hominem justum non steterit, nunquam illi desit auxilium sufficiens ad conservandam gratiam, et consequenter ad æternam salutem consequendam.

10. *Solvitur difficultas initio proposita.* — Ad difficultatem in principio positam, patet solutio ex dictis. Nam aliud est accipere actualem perseverantiam, aliud accipere potestatem perseverandi, seu, quod idem est, auxilium sufficiens ad perseverandum. Nam illud prius pertinet ad gratiam efficacem propriam prædestinatorum, hoc vero posterius pertinet ad gratiam sufficientem communem omnibus; et ideo licet isti reprobi non accipiant perseverantiam, accipiunt nihilominus perseverandi potestatem. Et quod non recipiant actum perseverandi, non est ex Deo, sed ex ipsis, neque ideo non perseverant quia reprobi sunt, sed non perseverando fiunt reprobi, ut recte Prosper docet supra, et Fulgentius fere toto illo l. 2 ad Monim. Quomodo autem, hoc non obstante, perseverantia sit speciale donum, et in quo consistat, inferius suo loco tractabitur.

CAPUT X.

AN ET QUOMODO FIDELIBUS PECCATORIBUS SEMPER, DUM VIVUNT, GRATIA SUFFICIENS TRIBUATUR, QUÆ CONVERTI ET JUSTIFICARI POSSINT.

1. *Fidelibus in peccato existentibus datur gratia sufficiens ad penitentiam.* — *Probat assertio ex Scriptura.* — *Item ex Concilio Tridentino, atque ex Sanctis Patribus.* — Regula generalis est, fidelibus in peccato existentibus non negari auxilium sufficiens, quo penitentiam fructuosam agere possint, et per eam in gratiam redire. Hæc regula satis probata videtur ex generali principio in capite 8 demonstrato, proprie vero et in specie sumitur ex omnibus illis Scripturæ locis, in quibus peccatores, præsertim Deum agnoscentes et in eum credentes, ad penitentiam vocantur, ut est illud Ezechiel. 33: *Fili hominis, dic ad domum Israel; et infra: Vivo ego, dicit Dominus Deus, nolo mortem impii, sed ut convertatur a via sua, et vivat.* Aut ergo illa voluntas Dei est absoluta, et dat auxilium efficax, aut est conditionata, seu antecedens, et dat sal-